

ЧАРОЎНЫЯ ЎЛАСЦІВАСЦІ ПЕРЦУ

Гэтую гісторыю я пачуў у гарадской лазні. Расказаў яе, можна сказаць, сябар па парылцы, сталы чалавек. Мне (чаго не зробіш для любімай рубрыкі ў любімай газеце?!) засталася толькі запісаць. Такім чынам...

«Мы, падлеткі, не любілі дзядзьку Лявона, — гучала ў нашай парылцы. — Хата яго была першай пры ўездзе ў вёску, альбо апошняй пры выездзе. Гэта — як палічыць... Галоўнае, што за ёй, прычым непадалёку рос вялізны дуб, пад якім веча­рамі збіралася ўся дзятва. І не проста каб «патусіць», як сёння кажучь. Да найтаўсцейшага з дубовых сукоў там ланцугамі мацавалася шырокая дошка — атрымліваліся арэлі. На зіму яны здымаліся, а як толькі сыходзіў снег, хлопцы іх выцягвалі са схованкі і гуртам, урачыста, «адкрывалі сезон»: неслі на месца — мацавалі на дуб. Гэта была традыцыя, якой трымалася не адно пакаленне вясковай моладзі. А там, дзе яна, там, вядома ж, і крык, і смех, і піск дзяўчат — амаль да паўночы... Ды яшчэ і кожны вечар.

Дзядзьку Лявона гэта, відаць, раз­дражняла, не давала заснуць. І тады ён забываўся, што сам жа выра­с пад гэтым дубам, — хапаў нейкую чап­лу ці вілкі, бег да арэляў, разганяў адтуль шумнае «вараннё» — псаваў яму вечар, што маладым, вядома ж, не падабалася. Яны думалі, як ад­помсціць і...

Дзядзька быў вялікі аматар лазні, прычым парыўся абавязкова адзін, балазе, што лазня была свая і стаяла наводшыбе, у канцы гарада.

Што надумалі хлопцы? Яны сабра­лі малых (нам гадоў па восем было) і далі піянерскае даручэнне: па-першае, назіраць за тым, як дзядзька будзе тапіць лазню; па-другое, чакаць, пакуль, натапіўшы, ён туды зойдзе з венікам, а назад выйдзе без (звы­чайна ён у хату хадзіў па бялізну); па-трэцяе, у гэты момант хуценька матнуцца ў лазню, каб у тазік, дзе распарваецца венік, усыпаць вось гэты парашок (нам уручылі чырвоны молаты перац у шклянкой бутэлечцы) і паспець размяшаць...

Мы пастараліся і ўсё зрабілі, як трэба, потым — сядзім у засадзе, ча­каем, што ж будзе далей. І... нічога такога: дзядзька, бачым, з бялізнай пад пахай пайшоў у лазню, мыецца, відаць...

Мы ўжо з засады павылазілі, нам збрыдзела нечага чакаць! І тут — кіно і немцы: з прылазніка куляй вылятае дзядзька; голы, з нейкім звярыным рыкам нясецца ў бок хаты, крычыць там: «Вадой, вадой аблівай!»... Праўда, гэтага мы ўжо не бачым...

«Пацярпелы» потым сам рас­ка­заў (і не нам, вядома ж), як па пры­вычцы залез на палок, як добранька пасядзеў-прагрэўся там, як стаў аб­лівацца потам і падкінуў парку, як нарэшце ўзяўся за венік — стаў біць ім па нагах, па жываце, як адчуў, што ўсё цела стала гарэць нібы на агні... «Добра, што жонка дома была і вада ў вёдрах халодная...»

Ну а далей дзядзька «абследа­ваў» венік і тазік — знайшоў прычы­ну. Але ж вінаватых шукаць не стаў. Больш за тое, перастаў з чап­ляю бегач да дуба. «Ведаеце, — мужчы-

нам казаў, — пасля той працэдуры як быццам памаладзеў, з дзясятак гадоў з сябе скінуў... І засынаць лепей стаў: галава да падушкі і ўсё».

Вось такія нечаканыя былі наступ­ствы. І, можна сказаць, засталіся, бо ў вёсцы, калі нехта шпарка бяжыць, да сёння пытаюць: «Ты гэта куды — як Лявонка з лазні?»

Валерый Гаўрыш,

г. Чавусы.

ЗА КАХАННЕ! І на гэтым свеце, і на... тым!

У народзе кажучь: «Не лягчэй будзе жыць, калі станеш галасіць». Гэта, між іншым, чыстая праўда! І добра, што нашы людзі не проста ведаюць яе, а яшчэ і кіруюцца. Я па Аляксандраўне сваёй мяркую — доб­рай даўняй прыяцельцы.

...Нядаўна ў яе гадавіна была — па смерці мужа. З сынам яны на могілкі з'ездзілі, завезлі кветкі, «праведалі» нябожчыка. Пашкадавалі яшчэ, што пасядзець не выпадае: сыну тэрміно­ва на работу трэба было...

Такім чынам, маці адна прыехала дамоў (людзей не збярэш — вірус), успомніла, што ў запасе ёсць бутэль­ка віна. Дастала з секцыі два бака­лы — для сябе і свайго Антонавіча, узяла бутэльку...

Як на тое ліха, штопар зламаўся. Ну не ісці ж у пазыкі?

Узяла малаток і малы дыванок, выйшла з імі на лесвічную пляцоў­ку — адбіла ў бутэлькі горла, на ўсялякі выпадак працадзіла кагор, наліла ў фужеры...

Узняўшы свой, падзякавала мужу за сына, за пражытыя разам гады, за тое, што, любячы, ён зносіў усе яе недахопы... Выпіла свой бакал. Мужаў застаўся на стале...

Пасядзела. Не без таго — крыху па­плакала, а ўрэшце, уздыхнуўшы, па­думала, што не прападаць жа дабро: трэба выпіць і мужаў бакал! Але ж спа­чатку, як быццам, нешта сказаць (пры тым, што галоўнае сказана?).

Міжволі ўспомніла, што ў іх з ча­лавекам агульная прыяцелька была. Падабаўся ёй Антонавіч! І не хавала: так, здаецца, і закруціла б нейкі ра­ман, але...

На той свет яна першай сыш­ла. На правах старажыла магла там Антонавіча сустрэць. «Дык ты не губляйся там, — дазволіла мужу ўдава. — Не крываўдзі жанчыну. Мяне, можа, доўга чакаць»

На гэтым слове яна асушыла другі бакал і ўзялася за хатнія справы.

...Не ведаю, як вам, а мне дык бы­ло смешна слухаць гэтую гісторыю: міжволі ўспомнілася: «Божа, дай мне сілы змірыцца з тым, што змяніць не магу, дай мужнасці змяніць тое, што магу, і мудрасці, каб адрозніць адно ад другога».

Альвіна Чайкоўская,

г. Гомель.

ДАЮЦЬ — БЯРЫ...

Здалёк пачну: у адной жанчыны хлеба не было — пайшла ў краму. Бачыць, а там, пры ўваходзе, муж­чынка ляжыць — сімпатычны, хоць і п'яны... «Буду ісці назад, падбярэ», — вырашыла жанчына. І, як быццам, хутка вярнулася, а мужчынкі няма: нехта апярэдзіў... Яна з той крываўды як мацюкнулася: «Можна паду­маць, я месяц хлеба не ела!»

Гэта, як вы зразумелі, анекдот. Зараз — чыстая праўда.

Суседзі мае Жэка і Маня розную садавіну-гародніну вырошчваюць, на Дзявятках (гэта ў Рагачове базар та­кі) прадаюць. Гэтай вясной, як казалі, бульба з буракамі добра ішлі — з мі­нулага ўраджаю: на новы ў людзей пакуль грошай няма...

Але ж святы — гэта ў нас святое! Мы іх з размахам любім адзначаць, не эканомячы. Хоць у сёлетнім маі, можа, і варта было, бо святаў там шмат — адно перацякала ў дру­гое. А напярэдадні продажы раслі. І не толькі ў крамах.

...На базары найбольшым попы­там Жэкаў хрэн карыстаўся. Адмыс­ловы прадукт! Гэта не толькі пакупні­кі прызнаюць, нават яго канкурэнты. Што не дзіва: у Жэкі свой фірмовы рэцэпт, свая правераная часам тэх­налогія, дзе да грамулечкі ўсё ўзва­жана і прамерана, дзе вытрымана кожная драбязя, не кажучы ўжо пра тэмпературны рэжым пры заквасцы буракоў...

Дык вось сёлета Жэка дзесяць літраў хрэну зрабіў і ўсе чыста пра­даў! Нават мала было: пастаянным кліентам і тым не хапіла!

А між тым найвышэйшую адзна­ку атрымаў не гэты прадукт — зусім іншы.

...Значыць, перад Вялікаднем суседзі зноў сабраліся на Дзявяткі, загрузіліся розным таварам. Для асартыменту (хрэн — само са­бой...) Маня шніт-цыбулі настрыг­ла. Сімпатычнай такой — з тонень­кім пер'ем. На базары засталася толькі разлажыць усё ды... пра­даць: гаспадару — бульбу, морк­ву, буракі ды сваю хрэн, гаспады­ні — яйкі, фасолу, гарбузы і тую цыбульку (у прадаўцоў там нават канкурэнцыя: хто больш грошай выручыць...)

А народ між тым ужо падыходзіць, тым-сім цікавіцца...

— Што гэта за цуд такі?! — пытае нейкая цётка, разглядаючы цыбуль­ку. (Гаспадар толькі касавурыцца, бо казаў, што на гэтую «фігню» ніхто і не паглядзіць.)

А цётка, між тым, купіць збіраец­ца, праўда, на зваротным шляху... Па базары, маўляў, паходзіць...

І, галоўнае, не падманула: і са­праўды вярнулася — хвілін праз 20.

— А дзе цыбулька? — пытаецца.

— Няма, — кажа ёй Маня. — Ра­забралі ўсю.

Такога «аблому» жанчына, відаць, не чакала:

— Во блін! — лягнула ўголос. — Можна падумаць, я год базару не ба­чыла...

...Жыццё, як анекдот? Што ціка­ва, пра Жэкаў хрэн так ніхто ні разу не сказаў, нават той, каму не хапі­ла!

Адкуль выснова: бачыш нешта патрэбнае, — хоць мужчынку, хоць вітамінку — бяры, не чакай, пакуль возьмуць іншыя.

Соф'я Кусянкова,

в. Лучын, Рагачоўскі раён.

Рубрыку вядзе

Валянціна ДОУНАР.

АД ЯЕ Ж: гісторыі у пошце то пуста, то густа, і ўсе яны, вядома ж, розныя. Адны, бывае, адразу про­сяцца... у архіў, іншыя — на старонкі газеты, трэція — у адмысловую па­пачку, каб там «адляжацца», пача­каць свайго часу.

Дык вось, нядаўна дзве гісторыі там «сустрэліся»: гэта значыць, да той, што чакала сваёй чаргі, прый­шла новая.

Што цікава, у абедзвюх адзін і той жа аўтар, а тэксты — як неба і зям­ля, бо першую чалавек, відаць, сам пісаў — з любоўю, з веданнем «спра­вы» і роднай мовы, а вось другую (можа, не могучы?) — ужо камусь дыктаваў...

Адкуль выснова: хочаце нешта расказаць, напісаць — не адклад­вайце гэта на потым. Пішыце! Свет захаваўся таму, што смяяўся. І ду­маў.

Неасабісты суб'ектыў

ЗЛАДЗЮЖКІ І ЗЛАДЗЕІ

Як першыя ператвараюцца ў другіх,
і як хто ім у гэтым дапамагае

КАЛЕГУ ў канцы красавіка вельмі далікатна абакралі. Як так? Расказваю. У яго дача дзесыці ці то пад Нясвіжам, ці то пад Капылём — вясковая дзедава хата. Хата сапраўды «дзедава»: вокны ў ёй старыя, драўляныя, на новыя шклопакеты ніхто не мя­няў. На адным акне дачнікі паставілі расаду, а самі з'ехалі да на­ступных выхадных. Прыязджаюць праз тыдзень — шыба ў акне акуратна выстаўлена, памідоры ў скрынцы, якія перашкаджалі злодзею залезці, гэтаксама акуратна з падаконня перастаўле­ны на ложка... Злодзею, дакладней, зладзюжку, патрэбна было зусім няшмат. Ён забраў чакушку гарэлкі, што стаяла на кухні ў шафцы, і шакаладку, што там жа ляжала на сталe. Прычым выпіў і закусіў «не адыходзячы ад касы», пакінуўшы пустую бу­тэльку і абгортку на той жа кухні. Больш з хаты нічога не вынес. Хоць там вялікага багацця і няма, але ж пажывіцца пры жаданні можна было. Сякерай, напрыклад. Ці качаргой.

Міліцыю гаспадары ўсё ж выклікалі — не кожны ж дзень у акне шыбу вымаюць. Злодзея вылічылі хутка — мясцовыя выпі­воха ўжо даўно быў на прыкмеце, да таго ж суседзі бачылі, як ён каля падворка круціўся. Той нават і не аднекваўся: так, за­лез, бо надта ж хацелася выпіць... Паглядзеўшы на яго, дачнікі пісаць заяву не сталі: што з яго возьмеш, дый урон у ўсяго на сем рублёў, якія ён вярнуў, — не садзіць жа чалавека ў турму за шакаладку. (Падазраю, што галоўным аргументам на карысць злодзея была пашкадаваная ім расада, бо мог жа і звярнуць.) Карацей, зладзюжка нават не спалохаўся, а «пацярпелыя» расказвалі гэтую гісторыю хутчэй як анекдот, паблажліва па­смейваючыся...

ПРАЎДА, роўна да таго часу, пакуль, прыехаўшы ў канцы мая ў вёску, не даведаліся, што іхні зладзюжка ўжо зрабіўся са­праўдным злодзеём: абнёс у навакольных вёсках некалькі хат, прычым ужо не па дробязі. У таго скраў бензапілу, у таго — тры­мер, у бабулі вынес з хлеўчыка дзвюх гусей. З адной хаты знёс дваццаць бутэлек гарэлкі (гаспадыня-дачніца збіралася ў вёсцы сыну вяселле рабіць). «Як жа ты данёс?» — здзіўлена спыталіся следчыя, бо несці накрадзенае дадому трэба было ноччу кіла­метры чатыры праз лес. «Цяжка, — уздыхнуў злодзей. — Але я спынюся, прысяду, глытну крыху з бутэлькі ды далей іду...»

Нягледзячы на нежартоўны ўрон, які нанёс гэты таварыш людзям, усё роўна крыху смешна, праўда? Можна нават у «На­род на провадзе» гэтую гісторыю напісаць. Але, калі сур'ёзна, пасміхацца тут асабліва няма з чаго. Намалявалася праблема, якую можна абазначыць так: як блазны становяцца мярзотнікамі і хто ім у гэтым дапамагае.

ЯНО ж у вёсцы так здаўна вядзецца: заўсёды ёсць некаль­кі чалавек недарэк або п'яніц, што выклікаюць не столькі абурэнне, колькі кліны. А і праўда: ляжыць сабе чалавек на грудку, не дайшоўшы да хаты, сабакі каля яго заднюю лапу падымаюць — чаму б не пасмяяцца. А можа, і пашкадаваць: разбудзіць ды памагчы ўстаць на ногі. Заўтра ён прыйдзе пра­сіць пахмяліцца, ты яму паблажліва скажаш: ідзі адсюль, ён і пойдзе. А калі надумae з двара пацягнуць тое, што дрэнна ля­жыць, — высвятка пад зад яму — вось і ўсё пакаранне. Блазен, што з яго возьмеш... Так было спрадвек.

Дакладней, так было раней, пакуль у вёсцы жыло шмат ма­ладых дужых людзей, і гэтыя самыя блазны былі ў колькасці арыфметычнай пагрэшнасці ад агульнага. Але ў многіх невялікіх вёсках сітуацыя сёння крыху іншая. Жывуць пастаянна там у асноўным людзі сталага веку, якія пастаяць за сябе не вельмі могуць, таму недарэкі, што ў вёсках не перавяліся, а, наадварот, размножыліся, пачуваюць сябе пёўнямі. І галоўнае — беспака­ранымі. Не таму, што міліцыя не знойдзе, — таму, што ў міліцыі падставы затрымліваць можа не знайсціся.

МАГЧЫМА, памятаеце, я ўжо ўзнімала гэтую тэму, калі па­добную гісторыю даслала ў рэдакцыю чытачка з Нава­грудскага раёна. Яна адмовілася пазычыць п'яніцу грошы на апахмел, і пакрываўджаны дзяцюк скраў у яе тэлефон. Не каб прадаць — апарат быў стары, танненькі, — а проста каб па­псаваць бабулі нервы: выйшаўшы за двор, ён проста выкінуў тэлефон у куст. Бабуля выклікала міліцыю — і вы думаеце, яму за тое нешта было? Нічога, хіба лёгкі спалох. Бо мабільнік быў танны і прадаваць зладзюжка яго не збіраўся. Не дацягвае да крымінальнай справы...

Гэта калі пра бабулю. А што ж маладзейшыя-здравейшыя, спытаеце. Яны ж хоць у нейкай колькасці ёсць, а як на дачы летам папрыязджаюць, дык і ўвогуле шмат. Мне нядаўна яшчэ адну гісторыю пра вясковых зладзеяў падкінулі. Якія ў моцна­га нестарага гаспадара пакралі са склепа ўсё, што там было: і моркву, і бульбу, і буракі. Урон быў даволі буйны: адной буль­бы — дзесяць мяхоў. Усё на крымінальную справу цягнула. Злодзея знайшлі, а справу... заводзіць не сталі. Бо абкрадзены падумаў-падумаў, дый паменшыў колькасць украдзенага. Па­шкадаваў, дый жыць у адной вёсцы пасля з гэтым чалавекам давядзецца. А ён ужо не блазен, і не зладзюжка, ён — злодзей. Якога трэба калі не пабойвацца, дык асцерагацца і па магчы­масці ніякіх спраў з ім зусім не мець...

ХТО яму і іншым «героям» напісанага тут дапамог на больш высокую ступень нягодніцтва ўскараскацца — прапаную дадумаць самім чытачам.

Алена ЛЯЎКОВІЧ.